

d) velitel zdravotního sboru a

e) náčelník důstojnického sboru vojenských lékařů přehlížejí a dozor mají nad příslušnými brannými oddíly, odděleními a sbory, činí návrhy říšskému ministru války a podávají dobrá zdání a bývají ve všech věcech do jich oboru spadajících v poradu bráni.

f) Apoštolský polní vikariát, v jehož čele je biskup (V. třída hodnostní), který řídí duchovní správu katolickou. Důstojenstvím nejstarší vojenští duchovní jiných státem uznaných vyznání činí návrhy přímo říšskému ministerstvu války (9. oddělení);

g) vojenské zdravotní komité jest zřízeno k poradě, zkoumání a dobrému zdání vědeckých a technických záležitostí vojenské služby zdravotní a sestává z 8—12 vojenských lékařů jmenovaných ministrem války, kteří podřízeni jsou náčelníku důstojnického sboru vojenských lékařů;

h) odbornému účetnímu oddělení přísluší kontrola účtů, jichž prozkoumání zvláštních odborných a technických vědomostí vyžaduje.

i) Technické vojenské komité, které podřízeno jest polnímu maršálkovi dělostřelectva nebo sboru ženijního, a jehož úkolem jest sledovati pokroky vědy a techniky pro účely válečně důležité, činí návrhy a podávají dobrozdání říšskému ministerstvu války.

Ministerstvo vnitra.

Organisace ministerstva vnitra, které trvá od r. 1848 a jež nazývalo se od 20. října 1860 až do 2. března 1867 »státním ministerstvem« (viz nař. min. vn. ze dne 11. března 1867 č. 49 ř. z.), spočívá v podstatě na nejv. rozhodnutích ze dne 12. dubna a 27. května 1852. Následkem hojných vztahů tohoto ministerstva k říšské ústavě a ústavám zemským s jedné strany a stále rostoucích požadavků moderního života státního se strany druhé, dočkala se organisace ministerstva vnitra různých změn jednak ústavními zákony z let šedesátých, jednak čilou státní činností doby přítomné. Nyní náleží v obor působnosti ministerstva vnitra zvláště tato odvětví činnosti státní:

1. Politická správa v užším smyslu. Sem patří zvláště:

a) péče o zachování a evidence říšských a zemských hranic, a to ohledně prvnějších ve srozumění s ministerstvem vnějšních záležitostí a ohledně obou s ministerstvem financí a spravedlnosti;

b) upravování okresů, pokud se jedná toliko o vyloučení jednotlivých obcí z některého okresu a přikázání jich k okresu jinému uvnitř téže korunní země, avšak vždy ve srozumění s ministerstvem spravedlnosti a financí;

c) podávání návrhů ku povýšení jednotlivých míst na městyse a městyse na města, kteréžto povýšení děje se nejv. rozhodnutím, a změna názvů míst ve srozumění s ministerstvem spravedlnosti a financí;

d) určování úředních sídel pro nejnižší politické úřady a orgány, jakož i dosazování neb zrušení expositur, pokud se tím náklad státní nezvyšuje (v takovém případě třeba dorozuměti se nejprve s ministerstvem financí);

e) vrchní správa a dohled, pak nejvyšší rozhodování (se stanoviska práva státního dohledu) v záležitostech zastupitelstev obecních a okresních dle platných řádů obecních a podle zákonů o okresních zastupitelstvech, pokud konečné rozhodnutí nenáleží autonomní správě země;

f) záležitosti vyvazení pozemků podle nejv. předpisů pro jednotlivé země vydaných, záležitosti výkupu pozemků za spolupůsobení ministerstva

spravedlnosti a financí, řízení o vindikaci zeměpanských práv odúmrtních, jakož i k tomu se vztahujících privilegií ve srozumění s ministerstvem financí (výn. min. ze dne 12. června 1852 č. 4899), a nejvyšší rozhodování o záležitostech práva propinačního;

g) rozhodování v poslední instanci o nutnosti vyvlastnění ve srozumění se účastněnými ústředními úřady a vzhledem ku platným zákonům, zvláště k zákonu hornímu, jedná-li se o vyvlastnění ve věcech horních;

h) intervence při skládání přísahy místodržících;

i) podávání návrhů na nejv. stvrzení purkmistrů, starostů a jich náměstků zastupitelstev okresních;

k) všechny záležitosti týkající se zákonných voleb do různých politických zastupitelstev;

l) zkoumání a schvalování předběžných rozpočtů politických fondů, pokud záležitosti tyto k vůli jednoduchosti nejsou přeneseny na úřady zemské;

m) záležitosti nadační, pokud nejsou přikázány jiným úřadům;

n) opatření všech záležitostí lenních, a to ve srozumění s ministerstvem financí, pakli a pokud týkají se zájmů finančních;

o) záležitosti šlechtictví se týkající, zvláště udělování stupňů šlechtictví zajištěných pravidly řádovými, povyšování důstojníků do stavu šlechtického po 30leté bezúhonné službě před nepřitelem, povolování praedikátů a erbů, uznání průkazů šlechtictví, jsou-li platnými důkazy zjištěny;

p) péče o udržování obyvatelstva v evidenci a o sčítání lidu, jakož i vrchní správa a dozor nad vedením rejstříků porodních, oddávacích a úmrtních;

q) udělování státního občanství a povolování změn jména osob nešlechtických za šetření stávajících zákonů a předpisů, pokud nenastupuje delegace;

r) rozhodování v záležitostech domovských, nedohodnou-li se zemské vlády, a jako třetí instance, když rozhodnutí úřadů nižších sobě odporují;

s) účastenství v přípravných pracích zákonodárných a jiných jednáních, pokud tyto týkají se politické správy;

t) účastenství v záležitostech týkajících se kontumace na zemi nebo na moři, zakládání spojení železničních a telegrafních a regulace splavných řek, aneb spojení, při nichž jde o uhrazení nákladů cestou konkurenční, anebo o spolupůsobení politických správních orgánů aneb politických korporací;

u) redakce říšského zákonníka dle nejv. roz. ze dne 10. června 1863.

2. Vyšší a nižší policie bezpečnostní. Ku vykonávání vyšší a nižší policie bezpečnostní patří zvláště též správa policie živnostenské, policie vodní, policie spolkové a policejní právo trestní v poslední instanci. Ministerstvo vnitra projednává a rozhoduje tudíž

a) v poslední instanci o podáních a rekursech ohledně propůjčení a objemu práv obchodních a živnostenských, práv tržních a pasů hausírních.

b) Ministerstvu vnitra náleží vysloviti se o zavedení nebo zrušení sazeb, cen, o zavedení nových koncesovaných živností aneb zrušení koncesovaných živností již stávajících, jakož i výlučně ustanoviti určité osoby pro jednotlivé, zvláštní důvěry vyžadující obchody, ve srozumění s ministerstvem obchodu.

c) Ministerstvo vnitra jest bezprostředným úřadem propůjčujícím živnost tiskovou mimo sídlo politického úřadu, jakož i úřadem povolujícím periodické podniky dopravní, které se týkají více zemí (§ 143 živ. ř.).

d) Ministerstvu vnitra náleží dále nejvyšší rozhodování o propůjčení živnostenských koncesí převozních a propůjčování takových koncesí na řekách tvořících říšskou hranici ve srozumění se zúčastněnými ministerstvy, jakož i rozhodování o mýtní koncesi spojené se soukromými ústavami převozními na dobu 5 let.

e) Ministerstvo vnitra rozhoduje v poslední instanci ohledně vodní policie poradivši se po případě se zúčastněnými ministerstvy.

f) Ministerstvo vnitra povoluje zřizování spolků, pokud se svolení toto dle spolkového zák. ze dne 15. listopadu 1867 vyhledává, dále rozhoduje o záповědi a zrušení spolků na základě cit. zák., stvrzuje spolkové stanovy, po případě zapovídá takové spolky, jichž působnost se vztahuje na více zemí, dále povoluje dle spolkového zák. z r. 1852 společnosti akciové, pojišťovací, spořitelny, zastavárny, pak spolky uvedené v § 2 c, d, e, h, k, l cit. z., konečně povoluje připuštění cizozemských akciových společností za podmínek uvedených v čís. nař. ze dne 29. listopadu 1865, jakož i společností pojišťovacích v případech zák. ze dne 29. března 1873.

g) Ministerstvu vnitra přísluší nejvyšší rozhodování o trestech při přestupcích předpisů policie živnostenské, honební, lesní a polní ve srozumění s dotyčným ministerstvem (viz nař. min. ze dne 20. dubna 1861 č. 49 ř. z.), ohledně všech přestupků zákonů vodních ve srozumění s ministerstvem orby (nař. ze dne 21. dubna 1877 č. 2598), při přestupcích předpisů týkajících se připuštění koní, při přestupcích zákonů o rybolovu (nejv. roz. ze dne 1. ledna 1869) a při přestupcích patentu o zbraních.

3. Správa zdravotnictví. Správu zdravotní opatřuje ministerstvo vnitra jsouc podporováno nejvyšší zdravotní radou, orgánu to zřízeného pro zdravotní záležitosti zemí v říšské radě zastoupených, sestávajícího ze šesti členů na tři léta vládou jmenovaných (zák. ze dne 30. dubna 1870 č. 68 ř. z.).

4. Nejvyšší správa chudinství a dohled na ústavy dobročinné a humanitní. Ministerstvo vnitra vede vrchní správu a dozor nad ústavami polepšovacími, dobročinnými, nemocenskými, ústavami choromyslných a humanitními, jakož i nad chudinstvím a přísluší mu tudíž vliv na úpravu ústavů těchto dle zásad všeobecných, po případě výkon vrchního dohledu na správu jejich, ač přísluší-li tato autonomním orgánům zemským.

5. Nejvyšší správa nemocenského a úrazového pojišťování dělníků. Ku podpoře ministerstva vnitra při působnosti jeho příkázané mu ohledně úrazového pojišťování dělníků zák. ze dne 28. prosince 1887, a ohledně pojištění na případ nemoci zák. ze dne 30. března 1888, zřízena jest rada pojišťovací, odborný to orgán, sestávající z 9—15 členů, kteří povolání bývají k tomuto čestnému úřadu na dobu 3 let z oboru živností polních a lesních vyznačených v § 1 odst. 3, č. 2 prve cit. zák.

6. Správa stavebnictví veřejného. Správu veřejného stavebnictví řídí ministerstvo vnitra a úřady jemu podřízené na základě nař. ze dne 8. prosince 1860 č. 263 ř. z. vyjímaje ony stavby, jež příkázány jsou

oboru jiných úřadů ústředních. Zvláště pak náleží do oboru ministerstva vnitra :

- a) opatřiti stavby budov úředních a budov úřadů politických ;
- b) správa, opatrování a dohled nad prostředky dopravními, vůbec nad cestami pozemními a vodními, vyjímaje ty předměty, které patří do oboru správy finanční ;
- c) opatření staveb trestnic a ústavů polepšovací zřízených z prostředků veřejných ;
- d) ministerstvo vnitra vykonává též vliv na ony stavby, které se provádějí aneb udržovány jsou fondy pro stavby státních silnic a stavby vodní neb jinými fondy ze státní pokladny podporovanými aneb správě a dohledu politických úřadů podřízenými ;
- e) ministerstvo vnitra spolupůsobí v technických stavebních záležitostech spadajících do oboru jiných ministerstev, pokud tyto nejsou svěřeny zvláštním působitým orgánům.

7. Administrační ochrana práv. Co se týká působnosti ministerstva vnitra ve příčině policie bezpečnosti v širším slova smyslu, dlužno tu vytknouti, že ministerstvo vnitra ve srozumění s ministerstvem obchodu jest příslušným pro rozhodování dle § 18 zák. o ochraně vzorků (vým. min. ze dne 25. ledna 1870 č. 1095).

Ministerstvo zahraničních záležitostí.

I. Státoprávní postavení.

Zevní záležitosti, čítajíc v to diplomatické a obchodní zastoupení říše oproti cizině, jakož i opatření, jichž jest třeba ve příčině smluv mezinárodních, jichž schválení však, pokud dle ústavy jest ho potřebí, vyhrazeno jest zastupitelstvům obou polovicí říše (rakouské říšské radě a uherskému říšskému sněmu), byly zák. zák. st. ze dne 21. prosince 1867 č. 146 ř. z. upraveny jakožto záležitost oběma polovicím říše společná, jelikož společná a simultánní ochrana pragmatickou sankcí zaručená nezbytně vyžaduje účelného řízení zevních záležitostí; to ovšem týká se jedině těch společných záležitostí zevních, jež simultánně vztahují se ke všem zemím mocnářství rakousko-uherského. K působnosti společného ministerstva zahraničních záležitostí náleží tudíž v dorozumění a za souhlasu ministerstev obou polovin říše diplomatické a obchodní zastoupení říše cproti cizině jakož i opatření, jichž jest třeba ve příčině smluv mezinárodních.

II. Obor působnosti ministerstva zahraničních záležitostí byl vymezen nejv. rozh. ze dne 12. dubna a 27. května 1852. Jemu přísluší též agenda ministerstva císařského domu, takže obě tato ministerstva jsou spojena v téže osobě. Ministr zahraničních záležitostí zastupuje práva a zájmy říše nebo jednotlivých jejích částí oproti cizím státům, dále práva a zájmy jednotlivých rakouských státních občanů v cizině, pokud ve příčině jich diplomatické zakročení jest možné; obstarává korespondenci s cizími vyslanectvy u císařského dvora pověřenými a sprostředkuje styk jejich s tuzemskými císařskými úřady; doprovází a podporuje přání a žádosti cizích vlád nebo jejich příslušníků k vyzvání cizích u císařského dvora pověřených nebo císařských vyslanectev v cizině u mocnáře nebo zdejších úřadů; sestavuje návrhy císařských listů k cizím vladařům nebo representantům nejvyšší moci v republice, jakož i zdejších, oznámení o sňatcích, porodech, úmrtích a pod. v císařské rodině se vyskytnuvších; uděluje instrukce císařským vyslancům a diplomatickým jednatelům, jakož i konsulům, pokud jde